

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 1/2019. (II. 13.) AB HATÁROZATA

a Fővárosi Törvényszék 23.Szef.27/2017/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Salamon László, dr. Stumpf István, dr. Szabó Marcel és dr. Varga Zs. András* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Czine Ágnes, dr. Juhász Imre, dr. Pokol Béla és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék 23.Szef.27/2017/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 170. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozók jogi képviselő (dr. Hüttl Tivadar, 1136 Budapest, Tátra utca 15/b.) útján eljárva, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a és 26. § (1) bekezdése alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszukban kérték, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Fővárosi Törvényszék 23.Szef.27/2017/3. számú végzésének, valamint a Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.Sze.8736/2017/2. számú végzésének alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdései alapján semmisítse meg azokat, továbbá vizsgálja meg az alkalmazott jogszabály [a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.)] 170. §-a alaptörvény-ellenességét is. Álláspontjuk szerint az őket garázdaság szabálysértése miatt pénzbírsággal sújtó bírósági végzések sértik az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében biztosított szólásszabadságot.
- [2] 1.1. Az elsőfokú bíróság végzésében foglalt tényállás szerint az indítványozók 2017. április 17-én a Budapest V. kerületi Szabadság téren található szovjet hősi emlékművet több alkalommal narancssárga színű festéket tartalmazó lufballonnal dobálták meg, amelynek következtében az emlékmű felszínén több helyen festékfolt keletkezett. A bírósági tárgyaláson tett vallomásukban a szabálysértési őrizetbe vett indítványozók elismerték a rendőri feljelentésben foglalt cselekményüket, azonban álláspontjuk szerint ezzel nem követtek el szabálysértést. Tettüket figyelemfelkeltésnek szánták, amellyel politikai véleményüket nyilvánították ki. Elmondták, hogy semmiféle kárt nem kívántak okozni az emlékműben, ezért – előzetesen ellenőrzött módon – vízzel könnyen lemosható, ártalmatlan festéket használtak. A szabálysértési hatóság a tény, mely szerint a festék az emlékmű felszínéről csapvízzel dörzsölés nélkül teljes egészében eltávolítható volt, igazolta.

- [3] Az elsőfokú bíróság az indítványozók védekezését nem fogadta el, és megállapította, hogy az indítványozók társtettesként elkövették a Szabs. tv. 170. §-ában foglalt garázdaság szabálysértését. Az indokolás szerint minden kétséget kizáróan megállapítható volt az indítványozók cselekményének a társadalmi együttélési normákat, viselkedési szabályokat és elvárásokat sértő, azokat semmibe vevő, ezáltal kihívóan közösségellenes jellege. A bíróság álláspontja szerint továbbá a cselekmény minden kétséget kizáróan objektíve alkalmas volt arra, hogy az azt észlelőkben nemtetszést, megbotránkozást és riadalmat váltson ki. Mindezzel a garázdaság szabálysértési alakzatának mindkét feltétele megvalósult. A bíróság ezért az indítványozókat személyenként 30 000 Ft pénzbírságra kötelezte, amelybe 4 400 Ft összeg erejéig beszámította a szabálysértési őrizetben töltött időt.
- [4] 1.2. Az elsőfokú végzéssel szemben az indítványozók fellebbezést nyújtottak be a Fővárosi Törvényszékhez mint másodfokú bírósághoz.
- [5] A másodfokú bíróság az elsőfokú végzést hatályban tartotta, az indokolást azonban kiegészítette a véleménynyilvánítás szabadságára történő hivatkozás elvetésének indokaival. A bíróság egyetértett azzal, hogy a politikai vélemény nem csupán verbális eszközökkel fejezhető ki, ugyanakkor feltétlenül szükségesnek tartotta, hogy az azt észlelők számára egyértelmű legyen: az adott cselekmény, tiltakozás valamely kormányzati intézkedés ellen irányul. Enélkül ugyanis sem az elkövetők véleménye, sem az általuk elérni kívánt cél nem váltja ki a kívánt hatást. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a tényállás szerinti esetben a kívülállók számára nem volt értelmezhető az indítványozók motivációja. Bár a vélemény egyértelművé tétele megtörténhet akár úgy is, hogy a demonstráció tárgyának egyedi jellegéből bárki számára értelmezhető a politikai vélemény, az érintett emlékmű megdobálása közvetve sem utal az indítványozók véleménye szerinti oroszbarát politikával szembeni nemtetszésre. A másodfokú bíróság hozzátette: az egyik indítványozó ugyan a nézelődőknek elmondta, hogy mi történik, önmagában a közelállóknak való magyarázkodás nem helyettesíti a vélemény és a cél mindenki számára egyértelművé tételét.
- [6] A másodfokú bíróság álláspontja szerint az indítványozók cselekménye ezért nem volt más, mint egy köztéri szobor elcsúfítása, ami azért kihívóan közösségellenes, mert mindenkitől elvárható, hogy akár az alkotót, akár az emléket, amit másoknak jelent, megtiszteljen annyira, hogy tartózkodik azok megalázásától. E tisztelet hiánya pedig alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást keltsen, s jelen esetben konkrétan keltett is, hiszen csak így lehet annak magyarázata, hogy az eljárás során ismeretlenül maradt személy a rendőröknek jelezte az eseményt. Mindezek alapján a másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság helyesen következtetett arra, hogy a tényállás szerinti cselekmény veszélyes a társadalomra, így szabálysértés történt.
- [7] 1.3. Az indítványozók arról tájékoztatták az Alkotmánybíróságot, hogy a másodfokú bírósági végzéssel szemben nem terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet.
- [8] 1.4. Az indítványozók ezt követően fordultak az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszukban kifejtették, hogy a bírói döntések sértik az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt szabad véleménynyilvánításhoz való jogukat, mivel nélkülözik a valódi, alapos alapjogi vizsgálatot, holott ennek szükségére jogi képviselőjük az eljárás egésze alatt rámutatott. A bíróságok így hibásan értelmezték az alkalmazandó jogot, és a garázdaság tényállásának olyan értelmet tulajdonítottak, ami szöges ellentétben áll az Alkotmánybíróság által kidolgozott alkotmányos elvekkel. Az indítványozók szerint ugyanis magatartásuk politikai véleménynyilvánítás volt: egy szerintük igen veszélyes külpolitikai tendenciára, az oroszbarát politikai közeledésre akarták felhívni a figyelmet, méghozzá olyan előzmények után, amikor a véleménynyilvánítás hagyományos formái nem bizonyultak hatékonyak.
- [9] A cselekménynek ez a minősége helyes értelmezés mellett kizárja a garázdaság mindkét fogalmi elemének megvalósulását. Egyrészt a közéleti vélemények, a közhatalom-gyakorlás kritikája, még ha meghökkentő vagy durva formában fejezik is ki, a demokratikus berendezkedés szükségszerű velejárói, így egy kormányzati politikával szembeni kritikai megnyilvánulás sosem lehet kihívóan közösségellenes. Másrészt a tényállás szeriséghez megkövetelt megbotránkoztatásra vagy riadalom keltésére való alkalmasság ez esetben olyan objektív, egyéni érzékenységektől független mérce szerint ítéendő meg, amely sokkal magasabb tűrési kötelezettséget jelent.
- [10] Az alkotmányjogi panasz ezzel összhangban kifejti azt is, hogy a bíróságoknak a garázdaság megvalósulása vizsgálatakor az indítványozók cselekménye társadalomra veszélyességének hiányát kellett volna megállapítaniuk. A garázdaság szabálysértési alakzata a köznyugalom védelmét szolgálja, márpedig a következetes alkot-

mánybírósági gyakorlat értelmében a köznyugalom mint elvont érték védelme kisebb súllyal esik latba a politikai véleménynyilvánítás mint egyéni alapjog korlátozásakor. Az indítványozók szerint tehát a szólás politikai természete akkor is kizárja a cselekmény társadalomra veszélyességét, ha egyébként zavaró, meghökkentő, durva. Jelen esetben pedig véleménynyilvánításuk nem járt erőszakkal vagy rongálással, és nem sértette mások jogait, sőt kifejezetten figyelemmel volt arra, hogy ne okozzon állagromlást.

- [11] Az alkotmányjogi panasz szerint a garázdaság szabálysértésének elkövetését a fenti értelmezési szempontokkal ellentétesen megállapító és az indítványozókat szankcionáló bírói végzések sértik a szabad véleménynyilvánításhoz való jogot.
- [12] Az indítvány mindemellett az Abtv. 26. § (1) bekezdésére hivatkozva kérte az alkalmazott jogszabály, azaz a Szabs. tv. 170. §-a alaptörvény-ellenességének vizsgálatát is, utalva arra, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 28. §-a szerint a bírói döntés vizsgálata során az alkalmazott jogszabály vizsgálatára is áttérhet. Az indítványozók a Szabs. tv. 170. §-ával összefüggésben arra hivatkoztak, hogy álláspontjuk szerint ez az ügy alapot teremthetne az Alkotmánybíróság számára, hogy megvizsgálja a Szabs. tv. 170. §-a és az alkotmánybírósági gyakorlat között általuk vélt fennálló ellentéteket – miszerint a Szabs. tv. 170. §-a olyan cselekményeket is büntetni rendel, amelyek amúgy a véleménynyilvánítás oltalmát kellene, hogy élvezzék. A Szabs. tv. 170. §-ának túl általános megfogalmazása ugyanis álláspontjuk szerint megnyitja az utat az önkényes jogértelmezés előtt.

II.

- [13] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezése:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.”

- [14] 2. A Szabs. tv. érintett rendelkezése:

„170. § Aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, szabálysértést követ el.”

III.

- [15] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a tekintetében megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [16] 1.1. Az alkotmányjogi panaszt a másodfokú döntést követő hatvan napon belül postára adták. A panasz az Abtv. 27. §-ára alapított részében megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozók megjelölték továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntéseket [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány benyújtását részletesen indokolták, kifejtve az Alaptörvényben foglalt jogok sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozók kifejezett kérelmet fogalmaztak meg a bírói döntések megsemmisítésére nézve [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [17] 1.2. Az alkotmányjogi panasz a bírósági végzések alaptörvény-ellenességét az Abtv. 27. §-a alapján állító része tekintetében az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján mérlegeléssel állapítja meg, hogy az indítvány eleget tesz-e az alkotmányjogi panasz befogadására a törvényben előírt tartalmi feltételeknek.
- [18] Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [19] Jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az alapul szolgáló szabálysértési eljárás alá vont személyek nyújtották be az ügyüket érdemben eldöntő bírói végzésekkel szemben. Az elsőfokú végzés ellen benyújtott fellebbezéssel az indítványozók a rendes jogorvoslati lehetőségüket kimerítették.
- [20] 1.3. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [21] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügy az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleménynyilvánítás jogának hatályát és határait érintő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéseket vet föl. A bírói végzések alkotmányossági vizsgálata kapcsán vizsgálni kell ugyanis, hogy a szabálysértési eljárásban minősített cselekmény a szólásszabadság hatálya alatt áll-e, és ha igen, akkor fennálltak-e alkotmányos korlátozásának indokai. Ennek során az Alkotmánybíróságnak értelmeznie kell, hogy a garázdaság szabálysértési alakzata milyen alkotmányossági szempontok szerint korlátozhatja a szabad véleménynyilvánítást.
- [22] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz Abtv. 27. §-a alapján benyújtott részét az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése vonatkozásában – 2018. január 30-ai ülésén – befogadta.
- [23] 2. Az Abtv. 27. §-ára alapított indítványelemmel szemben az alkotmányjogi panasz Abtv. 26. § (1) bekezdése tekintetében nem felel meg a határozott kérelemre vonatkozó törvényi feltételeknek, ugyanis egyfelől az indítványozók nem jelölték meg az Alaptörvény azon rendelkezését, amelynek sérelmét a Szabs. tv. 170. §-a vonatkozásában valószínűsítik, másfelől az alkotmányjogi panaszuk indokolásában csak általánosságban hivatkoztak a Szabs. tv. 170. §-ára, amely vizsgálatát csak azért indítványozták, mivel álláspontjuk szerint a bírósági végzések alkotmányossági vizsgálata erre jó alkalmat teremthet. A konkrét Szabs. tv. rendelkezéssel összefüggésben azonban csak azt állították, hogy az túl általánosan fogalmaz, és így lehetőséget teremt az önkényes jogértelmezésre. Megállapítható az is, hogy az indítványozók a bírósági döntések alaptörvény-ellenességét nem azért állították, mert véleményük szerint a Szabs. tv. 170. §-a alaptörvény-ellenes, hanem azért, mert álláspontjuk szerint az eljáró bíróságok nem megfelelő módon vették figyelembe eljárásuk során az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdését. Márpedig az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi panaszszal akkor lehet fordulni, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti eleme nem felel meg a határozott kérelem követelményének, és megfelelő indokolást sem tartalmaz. Ezért az alkotmányjogi panasz Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti elemét az Alkotmánybíróság visszautasította.

IV.

- [24] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [25] 1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogi panasz alapján „a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [26] Az Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül.
- [27] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján azt vizsgálta, hogy a másodfokú bíróság helyesen ítélte-e meg a szóban forgó ügynek a véleménynyilvánítás szabadságával való kapcsolatát. A bíróságnak ugyanis választ kellett adnia arra a kérdésre, hogy a megállapított tényállás keretei között a kifogásolt cselekmény a szólásszabadság hatálya alatt áll-e, azaz alkalmazni kell-e rá a szólásszabadság védelmét biztosító alkotmányjogi mércéket. A másodfokú végzés a konkrét körülményekre tekintettel elvetette a vélemény szabadságra való

hivatkozást, vagyis a szabálysértéssé minősített cselekményt nem tekintette véleménynyilvánításnak. Az Alkotmánybíróság által vizsgálendő bírósági jogértelmezés szerint a szólásszabadság érveinek figyelembevételéhez arra lett volna szükség, hogy az elkövetők motivációja, vagyis a szoborgyalázás tiltakozás-jellege a kívülállók számára is értelmezhető legyen.

- [28] 2. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette, hogy miként határozható meg az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt vélemény szabadság tartalma, azaz milyen feltételek mellett vonható egy aktus a szólásszabadság fogalmi körébe. A lényegi kérdés e tekintetben nem más, mint hogy mit ért az Alaptörvény „vélemény nyilvánítás” alatt.
- [29] 2.1. A jogalkalmazó és alkotmányértelmező gyakorlat egyértelmű kiindulópontja szerint a „vélemény nyilvánítás” köznapi és alkotmányjogi jelentése nem fedi egymást. Az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt alapjog egyfelől nem öleli fel a véleményalkotás valamennyi megnyilvánulását, másfelől viszont magában foglal a szóbeli vagy írásbeli kommunikáción túli aktusokat is. Előbbi körben mutatott rá például az Alkotmánybíróság arra, hogy a szólásszabadság csak a nyilvánosságnak szánt közlésekre terjed ki, a magánközlések – magánlevelek, telefonbeszélgetések, e-mail, magánbeszélgetések, napló stb. – annak ellenére nem részei a vélemény szabadságnak, hogy egyébként személyes életünk legfontosabb megnyilvánulásait, „véleményeit” hordozhatják [vö. 19/2014. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [42]]. Fontos kiemelni azt is, hogy a vélemény nyilvánításnak a köznapi értelemben vett „szólásokon” túlterjedő hatálya tekintetében, az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata szerint a vélemény nyilvánító nemcsak szavakkal, hanem például képek, szimbólumok használatával vagy ruhadarabok viselésével is megoszthatja gondolatait – a jelképhasználatban megnyilvánuló szimbolikus beszéd a vélemény szabadság klasszikus kérdései közé tartozhat [vö. legutóbb 4/2013. (II. 21.) AB határozat].
- [30] A jelen ügy mindenekelőtt az utóbbi körben megválaszolandó kérdéseket érint: minősülhet-e, és ha igen, milyen szempontok alapján minősülhet egy tetteges – azaz nem szavakban kifejezett megnyilvánulás – vélemény nyilvánításnak, és ennek nyomán kiterjedhet-e a szólásszabadság hatálya a köztéri alkotást, emlékművet festéssel leöntő cselekedetére. Bár a fentiek szerint az alkotmánybírósági gyakorlat korábban már kiterjesztette a vélemény nyilvánítás jogát a szimbolikus szólások egyes eseteire, nem adott normatív jellegű szempontokat a jövőben felmerülő definíciós kérdések eldöntéséhez, ezért az Alkotmánybíróság indokoltnak látta a kérdéskör átfogóbb megközelítését.
- [31] 2.2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt vélemény nyilvánítás jogának a hatálya, vagyis a „vélemény nyilvánítás” fogalma normatív természetű. Határait nem önmagukban a köznapi értelemben vett megszólalások jelölik ki, hanem az, hogy mely aktusok állnak kapcsolatban a vélemény szabadság alkotmányos igazolásával. A 7/2014. (III. 7.) AB határozat többször megerősített értelmezése szerint a szólásszabadság igazolása kettős: egyrészt a politikai közösség demokratikus működése, másrészt az egyéni önkifejezés is igényli, hogy a polgárok szabadon fejthessék ki gondolataikat. A vélemény nyilvánítás alapjoga hatályának meghatározásakor elsődlegesen a demokratikus társadalmi kommunikációban való részvétel szempontja nyújt segítséget. Eszerint azok a kommunikatív aktusok állnak kapcsolatban a szólásszabadsággal, amelyekkel az érintettek a nyilvános társadalmi párbeszédben vesznek részt.
- [32] Az Alkotmánybíróság megerősíti azt, amit a korábbi alkotmányt értelmező határozatai már elismertek: a nyilvános társadalmi párbeszédben, azon belül a közügyekről folytatott vitában a polgárok sokszínűbb módon vesznek részt, mint a hagyományos értelemben vett beszéd vagy írás, ezért a vélemény nyilvánítás jogának a hatálya is szélesebb a verbális kifejezéseknél. A szólásszabadság alkotmányjogi szempontjai tehát a hétköznapi „szólásokon” túl más kommunikatív tettek esetén is relevánsak lehetnek, és kötelező elemeivé válhatnak a jogi mérlegelésnek.
- [33] Mindebből az a következtetés vonható le, hogy az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése a kommunikációt, a jellemzően politikai vélemény másokhoz való eljuttatását védi, annak megjelenési formájára tekintet nélkül.
- [34] 3. Fontos azonban, hogy annak megítélése, hogy az adott kommunikatív cselekmény valóban a szólásszabadság hatálya alá tartozik-e, több tényező összetett értékelése alapján dönthető csak el (így pl. a vélemény nyilvánítás szabadságának más alapjogokkal való ütközése esetén az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében kijelölt szempontok szerint). E tényezők meghatározásakor az Alkotmánybíróság figyelemmel volt arra is, hogy a fejlett

demokráciák meghatározó bírói fórumai hasonló fordulatokkal igyekeznek megragadni a minősítés szempontjait.

- [35] 3.1. Elsőként az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága mutatott rá arra, hogy a szólásszabadságot minden esetben alkalmazni kell, amikor a cselekvőt egy meghatározott üzenet közlése vezérli, és a körülmények alapján valószínűsíthető, hogy az üzenet értelmezhető a vele találkozóak számára [Spence v. Washington, 418 U.S. 405 (1974) 410–411]. Az Alkotmánybíróság előtt fekvő jelen ügy szempontjából különösen is figyelemre méltó, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) épp akkor tekintette át a kommunikatív tettek szólásszabadság alá vonásának kérdését, amikor szobrokat festékekkel meggyalázó személy elítéléséről kellett döntenie. Az EJEB széles körben elismerve bizonyos tetteges cselekedetek véleménynyilvánításként kezelésének lehetőségét, a konkrét cselekmény természetének értékelésekor alapvetően két tényezőt emelt ki: egyrészt objektív nézőpontból meg kell vizsgálni a cselekmény véleményközlő karakterét, másrészt értékelnit kell a cselekményt elkövető szándékát vagy célját is. Az adott tényállás keretei között az EJEB a szobrokat festékekkel meggyalázó tettegességet a szólásszabadság hatálya alá eső véleménynyilvánításnak tekintette. Megjegyzendő továbbá, hogy a véleménynyilvánítás jogának sérelmét az EJEB az alkalmazott szankció aránytalanságára, valamint arra tekintettel állapította meg, hogy az elkövetővel szemben milyen céllal léptek föl. [EJEB, *Murat Vural kontra Törökország*, 9540/07, 2014. október 21-i ítélet, 54–55. és 65–68. bekezdések]
- [36] 3.2. Az Alkotmánybíróság ezekre is figyelemmel rámutat arra, hogy egy tett véleménynyilvánításként kezelésének szükséges, de semmiképp sem elégséges feltétele, hogy a cselekményt elkövető a véleménye kifejezésének céljából cselekedjen – annak ellenére, hogy egy tett véleményszabadság oldaláról történő megítélése szempontjából a jogalkalmazónak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy a cselekvőnek mi volt a célja, illetve motívuma a cselekvése során. A véleményszabadság alkalmazásához azonban az is szükséges, hogy a közlés választott formája objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője legyen gondolatok közlésének. Az objektív nézőpont szerinti megítélés szerepe egyrészt az, hogy a társadalom tagjai bizonyos cselekvéseket esetleges véleményközlő hatásuktól függetlenül eleve kizárnak a véleménynyilvánítások köréből. Másrészt a vizsgált cselekménynek konkrétan is alkalmasnak kell lennie arra, hogy objektív értékelés szerint – legalább hipotetikusan – a nyilvánosság előtt értelmezhető közlés legyen. Hangsúlyozni kell azonban mindemellett azt is, hogy egyes kommunikatív tettek alkotmányjogi pozíciójának megítélésekor a hagyományos szólásokhoz képest különleges szempontok is relevánssá válnak. Ebben a tekintetben ugyanis jelentősége van a véleménynyilvánítás tartalma és formája közti megkülönböztetésnek, amennyiben egyes tetteges közlési formák jelleghűknél fogva speciális mérlegelési szempontokat vethetnek föl. Különösen így van ez, ha egy általános hatályú szabályozás alkalmazása a véleménynyilvánítás meghatározott formáját anélkül korlátozza, hogy a korlátozás célja körültekintő vizsgálat alapján nem a közlés tartalma.
- [37] 3.3. Az ítélező bíróságoknak azonban – egy cselekmény véleménynyilvánításként történő kezelésének megítélése során – a fentiek mellett figyelemmel kell lennie a szólásszabadságnak más alapjogokkal való (tényleges vagy látszólagos) kollíziójára is – így különösen a tulajdonhoz való joggal történő kapcsolatára. Ennek kapcsán elsőként meg kell különböztetni azt az esetet, amikor a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása ütközik a tulajdonhoz való joggal attól az esettől, amikor a tulajdon tárgyára kifejtett tetteges véleménynyilvánítás a jóhírnév, becsület sérelmét eredményezi.
- [38] A véleménynyilvánítás szabadsága és a tulajdonhoz való jog ugyanis akkor áll tényleges kollízióban, ha a tetteges véleménynyilvánítás a tulajdon tárgyában állagsérelmet okoz, a tulajdon értékét csökkenti (ilyen kollízió verbális úton nem valósulhat meg: valamilyen tulajdoni tárgy „gyalázása” ugyanis nem a tulajdonhoz való jogot sérti). Ilyen esetben a kollízió feloldásánál gondos körültekintéssel kell eljárni, és figyelembe kell venni, hogy csak kivételes esetekben igazolható alkotmányosan az a véleménynyilvánítás, amely a tulajdon tárgyát rongálja. Ennek vizsgálata során – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján – egyfelől figyelembe kell venni, hogy a tulajdonhoz való jog korlátozásának szükségessége tekintetében indokoltnak tekinthető-e a cselekvő véleményének tetteges magatartás által történő kifejezésre juttatása (vagy az más, olyan eszközzel is – pl. felszólalással, molinóval, táblákkal stb. – kifejezhető lenne, amely a tetteges magatartással azonos súlyú figyelemfelkeltésre lenne alkalmas). Másfelől vizsgálni kell azt is, hogy a tett által megvalósuló véleménynyilvánítás során bekövetkező tulajdonjog korlátozás arányban áll-e a véleménynyilvánító cselekvés céljával. E tekintetben a jogalkalmazónak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy az érintett személynek a véleménye közlésére szolgáló

cselekménye nem korlátozza-e oly mértékben másnak a tulajdonhoz való jogát, amely a tulajdon öncélú, a vélemény közlésének kereteit túllépő, visszafordíthatatlan, vagy csak jelentős költségráfördítással visszafordítható károsodását eredményezi.

- [39] A fentiekben írtakhoz képest látszólagos a kollízió abban az esetben, ha a véleménynyilvánítás egy tárgyra irányul ugyan, de nem célozza, és nem is eredményezi a tulajdon tárgyának állagsérelmét. Ebben az esetben a véleménynyilvánítás szabadsága nem a tulajdonhoz való joggal, hanem más alapjoggal, így pl. a személyiségi jogokkal fog konkurálni.
- [40] 4. Az Alkotmánybíróság a fentieket a következők szerint tartja alkalmazandónak a jelen alkotmányjogi panaszszal érintett ügyben.
- [41] 4.1. A köztéri alkotások, illetve emlékművek szerepe egy közösség életében sokrétű. Ezeknek a különféle társadalmi funkcióknak a hangsúlyai emlékműről emlékműre (szoborról szoborra) változnak, de valamennyi köztéri alkotás, illetve emlékmű – a közvetlenül politikai célú alkotásoktól a fogadalmi emlékekig – közös ismérve, hogy társadalmi üzenetet hordoznak. Egy emlékműállítás értelme éppen az, hogy az emlékművet állítók megörökítsék üzenetüket a közösség jelen és eljövendő nemzedékei számára. Mivel a köztéri elhelyezéssel ezek az alkotások az egész közösség életének részévé válnak, természetes, hogy az idő múlásával az emlékmű jelentése még összetettebbé válhat: nemcsak az őt állítók, hanem a közösség többi tagja is jelentéseket, üzeneteket társít hozzá. A köztéri alkotások, illetve emlékművek ezáltal magától értetődő részévé válnak a társadalmi párbeszédnek – egyik emlékmű inkább, mint a másik, de közös műfaji sajátosság, hogy ezek az alkotások erős kommunikációs jelentéseket hordozva a társadalmi diskurzus eleven részei. Ebből következően a rájuk vonatkozó véleménynyilvánítások is a társadalmi eszmecsere fontos megnyilvánulásai lehetnek.
- [42] Az emlékművek különlegessége, hogy a közösségnek szóló üzenetüket fizikai formát öltve fejezik ki. Ez a sajátosságuk nem csupán az állításuk egyszeri aktusát határozza meg (egy alkotást meg kell formázni és fel kell állítani), hanem az őket érintő későbbi megnyilvánulásokat is befolyásolja: az emlékmű letakarható, leleplezhető, megkoszorúzható, virágokkal borítható be, arra zászló tűzhető ki stb. Mindezzel együtt az is természetes, hogy az emlékművet érintő ellenérzéseket, tiltakozásokat is megpróbálják fizikailag is értelmezhető formába önteni. Éppen az alkotás fizikai valósága miatt azonban ennek a negatív véleményközlésnek egyedi, a pusztán verbális módon megjelenő közléseknél fel nem merülő határai lehetnek (amelyeket a véleménynyilvánítás szabadságának a tulajdonhoz való joggal való konkurálása esetén a tulajdonhoz való jog korlátozásának arányossága értékelésekor figyelembe kell venni). Az emlékművek megcsonkítása, ledöntése rongálásnak minősülhet, illetve a köztéren elhelyezett alkotásokra vonatkozó cselekmények más módon is érinthetik a közrendet, amelyek aránytalanná tehetik a véleménynek tetteges formában történő kifejezését. Az emlékművekkel összefüggő mérlegelés további különlegessége, hogy azokra mint művészi alkotásokra, illetve üzenetet hordozó emlékekre egyéb utcai tárgyakhoz képest más társadalmi együttélési szabályok vonatkoznak.
- [43] 4.2. Mindezek alapján egy emlékmű megcsúfítása, például könnyen eltávolítható festékkel történő leöntése adott esetben a véleménynyilvánítás jogának hatálya alá eső szimbolikus szólásnak minősülhet. A véleményközlés személyes szándékán túl az ilyen tett objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője lehet gondolatok közlésének, mivel – szemben pl. a mással szembeni erőszak esetével – nincs olyan objektív, társadalmi megítélésen nyugvó szempont, amely alapján e cselekményeket eleve, további körülmények vizsgálata nélkül ki kellene zárni a szólásszabadság köréből. Ellenkezőleg: bizonyos körülmények között az ilyen cselekmény fontos közéleti véleménynyilvánításnak minősülhet. A köztéri alkotások, illetve emlékművek megcsúfításának, leöntésének konkrét tette mindazonáltal kívül is eshet a véleménynyilvánítás jogával fedett cselekmények körén. Az emlékművekhez mint művészi alkotásokhoz, illetve üzenetet hordozó emlékekhez kapcsolódó társadalmi együttélési szabályok szerint ugyanis az emlékmű meggyalázása sok esetben a vandalizmus, nem pedig a szabad szólás cselekedete.
- [44] Annak megítélése, hogy adott esetben a véleménynyilvánítás szabadságának hatálya alatt vizsgálendő, erős alkotmányos védelemre igényt tartó cselekményről, avagy vandalizmusról van-e szó, az egyedi tényállás elemei alapján – a fenti szempontokat figyelembe véve – a bíróságok feladata. E tekintetben jelentősége van annak, hogy a konkrét cselekmény mind a „véleménynyilvánító” személy szubjektív szándéka, mind az objektív értékelés szerint – legalább hipotetikusán – a nyilvánosság előtt értelmezhető közlés-e. Ha a szóban forgó tett mind az így megnyilvánuló személy véleményközlő célja, mind az objektív mérlegelés szerint a véleménynyilvánítás

aktusa – figyelembe véve többek között a cselekmény helyszínét (fontos ugyanis, hogy más megítélés alá eshet egy cselekménynek a szólásszabadsággal való viszonya, ha az egy forgalmas közterületen lévő emlékmű ellen, és megint más, ha pl. egy temetőben felállított alkotás ellen irányul), időpontját, aktuális eseményekhez való kötődését, illetve a véleménynyilvánítás és az érintett emlékmű összefüggésének közvetlenségét –, akkor jogszerűségéről a szólásszabadság mércéi szerint kell döntést hozni. Ilyen körülmények híján azonban a cselekményt az alkotásokat, illetve emlékműveket érintő szokásos együttélési szabályok szerint lehet megítélni. Ez esetben egy emlékmű megcsúfítása olyan vandál tettnek minősülhet, amellyel szemben az általános hatályú jogszabályok [így pl. a Szabs. tv., vagy épp a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.)] alapján lehet fellépni. Ennek megítélése során azonban arra is figyelemmel kell lenni, hogy bár a Btk. és Szabs. tv. is (többek között) az alkotmányos (az Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami) rend sérelméhez, illetve annak veszélyeztetéséhez köti az egyes cselekmények társadalomra veszélyességének megítélését, amennyiben egy cselekmény az Alaptörvény által védett alapjog-gyakorlásnak minősül (így pl. a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esik), eleve kizárt annak társadalomra veszélyessége.

- [45] 5. Mindezek figyelembevételével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a másodfokú bíróságnak az a jogértelmezése, mely egy szobor festékekkel való leöntésének esetére csak bizonyos feltételekkel tartja alkalmazhatónak a véleményszabadság szempontjait, összhangban áll az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel. Megállapította továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a bíróság az előtte fekvő tényállás mérlegelésére vonatkozó alkotmányossági szempontokat nem sértette meg akkor, amikor a konkrét cselekményt nem vonta a szólásszabadság hatálya alá.
- [46] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [47] 6. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [48] A határozat rendelkező részének mindkét pontjával egyetérték, az 1. pont (az Abtv. 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panasz elutasítása) tekintetében azonban a határozat indokolását nem osztom.
- [49] Az abban foglalt érvelés ugyanis a törvény alkalmazásának mellőzését illetően – nézetem szerint diszkrepanciába kerülve a jogállamiság elvével – megengedő álláspontra helyezkedik; lehetségesnek tartja, hogy bizonyos esetekben (az indokolásban részletezett körülmények mellett) a véleménynyilvánítás adott formájaként mégis elfogadható legyen a garázdaság szabálysértésének vagy bűncselekményének az elkövetése.
- [50] Annak megállapítása, hogy egy adott magatartás kihívóan közösséggellenes-e, és hogy alkalmas-e másokban megbotránkozás vagy riadalom keltésére (azaz megvalósult-e a garázdaság szabálysértése vagy bűncselekménye).

nye) végső fokon a bíróság feladatkörébe tartozik. E döntések jogalapját az alkalmazandó törvények rendelkezései képezik.

- [51] Nézetem szerint, ha egy magatartás megvalósítja a Szabs. tv.-ben vagy a Btk.-ban tilalmazott valamely magatartást, a jogalkalmazó a véleménynyilvánítás szabadságára hivatkozva nem mellőzheti a Szabs. tv. vagy a Btk. alkalmazását. Ezzel ellentétes eljárás összeegyeztethetetlen lenne a törvények uralmának, a jogállamiságnak az elvével.
- [52] Ha az Alkotmánybíróság megítélése szerint a törvény nem lenne kellően figyelemmel a véleménynyilvánítás szabadságára (pl. mert aggályosnak tartaná, hogy a törvény nem minősíti büntethetőséget kizáró oknak e szabadságjog gyakorlását, vagy egyébként nem tartaná eléggé árnyaltnak a törvényi szabályozást), a rendelkezésre álló eszközei útján a törvénnyel szemben kellene fellépnie, melyre megvan a lehetősége, de melynek feltételeit és szükségességét a jelen esetben mégsem látta fennállni. A jelenlegi szabályozás szerint a garázdaság szabálysértési, illetve büntetőjogi tilalmazása a véleménynyilvánítási szabadság e törvények útján történő legitím korlátozását képezi.
- [53] Én a fentiekre tekintettel értek egyet az Abtv. 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panasz elutasításával.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [54] Egyetértek a többségi határozat számos megállapításaival, azonban a döntést megalapozó indokolás lényegi pontjait részben máshol látom.
- [55] Támogatom a határozatnak azt a megközelítését, hogy egy tett véleménynyilvánításként kezelésének egyrészt feltétele, hogy a cselekményt elkövető a véleménye kifejezésének céljából cselekedjen; másrészt, hogy a közlés választott formája objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője legyen gondolatok közlésének (IV. 3.2. pont, Indokolás [36]).
- [56] Életszerű, hogy bizonyos tettekben kifejezett vélemény megvalósíthatja egyes szabálysértési vagy büntetőjogi tényállások elkövetési magatartását. A véleménynyilvánítási szabadság tettekben történő gyakorlása kollízióba kerülhet más alapjogokkal vagy alkotmányos értékekkel, ezekre tekintettel felmerülhet korlátozásának szükségessége is.
- [57] A határozatban vizsgált alapügyben eljáró bíróságok a garázdaság szabálysértési tényállásnak az elkövetését állapították meg, amelynek a védett jogi tárgya a köznyugalom és a közrend, nem pedig a tulajdon. Erre tekintettel túlzónak gondolom azt a terjedelmet, amelyben a többségi indokolás a véleménynyilvánításhoz való jog és a tulajdonhoz való jog összeütközésének kérdéseivel foglalkozik, az ügy érdeme nem ezzel a kérdéssel áll kapcsolatban (vö. IV. 3.3., 4.1. pont, Indokolás [37]–[39], [41]–[42]).
- [58] A határozat lényeges megállapítása, hogy a köztéri alkotások, illetve emlékművek részei a „tárgan értelmezett közösségi párbeszédnek”, ezért „a rájuk vonatkozó véleménynyilvánítások is a társadalmi eszmecsere fontos megnyilvánulásai lehetnek”. Mivel az emlékművek „a közösségnek szóló üzenetüket fizikai formát öltve fejezik ki”, „az is természetes, hogy az emlékművet érintő ellenérzéseket, tiltakozásokat is megpróbálják fizikailag is értelmezhető formába önteni”. Mindezek alapján például egy emlékmű könnyen eltávolítható festékkel történő leöntése adott esetben a véleménynyilvánítás jogának hatálya alá eső szimbolikus szólásnak minősülhet (IV. 4.1-4.2. pont, Indokolás [41]–[44]).
- [59] Hangsúlyozandó, hogy ha egy véleményt olyan módon fejeznek ki, amely egyben valamely szabálysértési tényállás elkövetési magatartását is megvalósítja, akkor a hatóságoknak és bíróságoknak nem kell választaniuk az Alaptörvény és a Szabs. tv. alkalmazása között, hanem a cselekmény társadalomra való veszélyességének mérlegelése körében értékelhetik, hogy a magatartás adott esetben a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlására irányult, figyelembe véve azt is, hogy a cselekmény veszélyezteti-e az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, vagy mások jogait (vö. Szabs. tv. 1. §).
- [60] Ezzel összefüggésben erősen elgondolkodtató, hogy mennyiben sértheti az Alaptörvény szerinti rendet egy az ún. „szovjet hősi emlékművet” célzó, azzal összefüggésben – rongálás nélkül – negatív véleményt kifejező magatartás, különös tekintettel arra is, hogy az Alaptörvény U) cikk (1) bekezdés b) pontja kifejezetten elítéli

a második világháborút követő esztendőök többpártrendszerre épülő demokratikus kísérletének szovjet katonai segítséggel történő felszámolását. Szükséges intézkedésnek minősül-e egy ilyen korlátozás egy demokratikus társadalomban?

- [61] A többségi határozat eddigi joggyakorlatunkat követve rögzíti, hogy „[a]z Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélkező bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül” (Indokolás [26]). Ha a bíróság az előtte fekvő tényállás mérlegelésére vonatkozó alkotmányossági szempontokat nem sértette meg, akkor nincs helye a bírósági döntés megsemmisítésének. Az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja, hogy a bíróság az Alaptörvényre is figyelemmel értelmezett jogszabályt a konkrét történeti tényállás elemeire helyesen alkalmazta-e.
- [62] Az alkotmányjogi panasz elutasítását ezen az alapon támogattam.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [63] Egyetértek a határozat rendelkező részével, azonban eltérő indokolás alapján.
- [64] Elfogadhatónak tartom azt a megközelítést, amely az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése szerinti véleménynyilvánítást a tetteles (nem szavakban kifejezett) véleményekre is kiterjeszti, azzal, hogy ezekben az esetekben fokozott óvatossággal kell vizsgálni a tetteles „véleménynyilvánítás” körülményeit, a tett jelentéstartalma kívülálló számára történő felismerhetőségét, illetőleg a tett más alapvető jogokra (ideértve mindenekelőtt a tulajdonhoz való jogot) gyakorolt hatását.
- [65] Abban az esetben azonban, ha a tetteles véleménynyilvánítás egyúttal egy büntető vagy szabálysértési tényállást is megvalósít (ideértve különösen a rongálás, garázdaság eseteit), az eljáró bíróságnak abból a (megdönthető) vélelemből kell kiindulnia, hogy a vizsgálandó magatartás elsősorban a jogalkotó által kifejezetten tiltott magatartás, és csak másodsorban, kivételesen lehet véleménynyilvánítás. Ilyen esetekben ekként az eljáró bíróságnak nem azt kell vizsgálnia mintegy főszabályként eljárva, hogy a kérdéses magatartás véleménynyilvánításnak minősíthető-e és ezáltal mentesül-e a büntetőjogi vagy szabálysértési jogi jogkövetkezmények alól, hanem azt, hogy van-e olyan rendkívül indokolt, kétséget kizáróan megállapítható körülmény, amelyre tekintettel a kérdéses magatartás kivételesen nem minősül mégis a büntetőjogi vagy szabálysértési tényállás alá tartozónak. Ilyen egészen kivételes körülmény lehet adott esetben a magatartás szimbolikus jellege, illetőleg az ezzel okozott anyagi és/vagy érdeksérelem minimális mértéke, a tetteles véleménynyilvánítás más alapvető jogokra gyakorolt nyilvánvalóan csekély hatása. Ezt a mérlegelést az eljáró bíróságnak, illetőleg hatóságnak leginkább a cselekmény társadalomra veszélyessége keretei között kell értékelnie, melyet az Alkotmánybíróság csak egészen kivételes esetekben vizsgálhat felül.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [66] A többségi határozat rendelkező részét és indokolásának nagyobb részét támogattam. Ugyanakkor az indokolás IV.4.2. pontjában (Indokolás [43]–[44]) írtaknál határozottabb különbségtételt tartottam volna szükségesnek a verbális és nem verbális „véleménynyilvánítások” között.
- [67] A véleménynyilvánítás szabadsága – a régi és sokkal kifejezőbb megfogalmazás szerint a szólás szabadsága – kommunikációs jog. Gondolatok megfogalmazására, közlésére, egymással való szembehelyezésére, a közügyek megvitatására irányul. Következésképpen csak egészen kivételes esetekben tartom elfogadhatónak a tettekben megvalósuló véleménynyilvánítás (égetés, lefestés, megrongálás stb.) alkotmányos védelem alá helyezését.

Ezek ugyanis jellemzően nem gondolatot hordoznak, hanem a gondolat által kiváltott, nem ritkán indulat-vezérelt cselekvések (így ha következetesen kívánunk lenni, akkor el kellene fogadni a „tettleget” vélemények ütközését is, ami például verekedést jelent).

- [68] A tettlegetes „véleménynyilvánítást” csak addig tartom az Alaptörvény által védettnek, amíg nem korlátozza más alapjogát. Márpedig a tulajdonhoz való jogból következik az, hogy más tulajdonában álló vagyontárgyat tulajdonképpen megérinteni sem szabad (hacsak jogszabály nem engedi meg, a tulajdonos ehhez nem járul hozzá, vagy magatartásából nem következik, hogy hozzájárult). Más esetekre az alkotmányos védelem nem terjed ki.
- [69] A többségi határozat nem hordozza ezt a világos különbségtételt, az pedig, amivel helyettesíti, a más tulajdonát érintő tettlegetes beavatkozás által okozott állagsérelem vagy ennek hiánya egyrészt bizonytalan, másrészt nem *prima facie* megállapítható körülmény. Márpedig a nyilvános véleménynyilvánítás, különösen a gyülekezési joggal összekapcsolt gyakorlása során az adott rendezvényt biztosító rendőrségnek azonnal és egészen pontosan el kell tudnia határolni a megengedett (tehát a rendőri biztosítással védendő) és a tiltott (tehát azonnali rendőri intézkedést igénylő) helyzeteket. Azt, hogy a Btk. vagy a Szabs. tv. valamely különös részi tényállásának megvalósítása mellett a bűncselekmény vagy szabálysértés megállapíthatóságának további feltételei, a bűnösség és a (materiális) jogellenesség fennállnak-e, csak a bíró (a szabálysértési hatóság, illetve büntetőeljárás esetén az ügyész) által mérlegelhető. Nem vitás ugyanis, hogy alkotmányos alapjog gyakorlása adott esetben kizárhatja a jogellenességet, ami elvezethet a bűncselekmény hiányának megállapításához. Az elkövetés helyszínén azonban ilyen mérlegelés nem várható el. Az Alkotmánybíróságnak tehát olyan mércét kellett volna alkalmaznia, amely nemcsak a jogvitában eljáró bíró (és más hatóságok), hanem a helyszínen jelenlévő rendfenntartók számára is világos eligazítást nyújt.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

- [70] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [71] Az Alkotmánybíróság döntésével nem értek egyet, a határozatot annak indokolása miatt nem tudtam megszavazni, helyesnek tartom ugyanakkor a támadott bírósági határozatok megállapításait.
- [72] A konkrét alkotmányossági probléma a garázdaság szabálysértési tényállásával összefüggésben merült fel. A szabálysértés miatti felelősség megállapítása során a jogalkalmazó, vagyis a konkrét esetben a bíróság a szabálysértési eljárásban a releváns tényállás elemeinek a megvalósulását vizsgálja. Ennek során nem hagyhatja figyelmen kívül az Alaptörvény 28. cikkét, amelynek értelmében a bíróságnak a jogalkalmazás során a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezését kell követnie.
- [73] A véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben az Alkotmánybíróság gyakorlatában meghatározott követelményeket a jogalkalmazás a szabálysértési eljárásban, a tényállás elemeinek a vizsgálata keretében tudja érvényre juttatni. A véleménynyilvánításhoz való jog gyakorlásának a ténye önmagában nem mentesíti, nem mentesítheti az eljárás alá vont személyt a szabálysértési felelősség megállapítása alól. Ilyen követelményt az Alkotmánybíróság sem fogalmazhat meg. Arra adhat legfeljebb iránymutatást, hogy mely szabálysértési tényállási elem az, amelynek keretében a véleménynyilvánításhoz való jog szempontjai vizsgálhatók, valamint arra, hogy melyek ezen vizsgálat elfogadható, az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban álló eredményei.
- [74] Mind a konkrét jogerős bírósági határozat, mind pedig jelen alkotmánybírósági határozat tartalmaz utalást arra vonatkozóan, hogy a társadalomra veszélyesség lehet olyan tényállási elem, amelynek vizsgálatán keresztül az alkotmányossági szempontok a bíróság jogalkalmazásába „beszűrődhetnek”.
- [75] A Szabs. tv. 1 § (1) bekezdése határozza meg a szabálysértés fogalmát. Ennek értelmében szabálysértésnek minősül a szabálysértési törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társada-

lomra. A társadalomra veszélyesség fogalmát is rögzíti a Szabs. tv., amikor megállapítja, hogy „[e] törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.”

- [76] A garázdaság szabálysértése vagy a garázdaság mint bűncselekmény elbírálása során a bíróságnak a társadalomra veszélyesség vizsgálata során kell megállapítania, hogy az adott magatartás szabálysértésnek vagy bűncselekménynek minősül-e, vagy épp társadalomra veszélyesség hiányában az adott magatartás nem valósít meg sem szabálysértést, sem bűncselekményt.
- [77] Másképp fogalmazva a társadalomra veszélyességnek a Szabs. tv. 1. §-ában – bűncselekmény esetén a Btk. 4. §-ában – meghatározott fogalmán belül vizsgálható, hogy a cselekmény által védett alapjogra vagy alkotmányos értékre is figyelemmel az adott magatartás másik alapvető jog vagy alkotmányos érték védelmi körébe esik-e, és értékelhető-e azok kollíziója.
- [78] A jelen alkotmánybíróági határozat indokolása tartalmaz is ilyen tartalmú iránymutatást, a IV. rész 4.2. pontjában (Indokolás [43]–[44]) ugyanis rögzíti, hogy „amennyiben egy cselekmény az Alaptörvény által védett alapjog-gyakorlásnak minősül (így pl. a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esik), eleve kizárt annak társadalomra veszélyessége”.
- [79] Ezzel a következtetéssel nem tudok egyetérteni.
- [80] Azon tényből, hogy valamely magatartás a vélemény szabadság – vagy akár bármely más alapjog – védelmi körébe esik, még nem következik szükségszerűen a szabálysértési felelősség alóli mentesülés. Álláspontom szerint adott cselekmény társadalomra veszélyességét az érintett alapjogok és alkotmányos értékek kollízióját vizsgálva lehet csak megállapítani.
- [81] A határozat indokolása IV. rész 3.3. pontjában (Indokolás [37]–[39]) maga is utal a véleménynyilvánításhoz való jog és más alapjogok lehetséges kollíziójára, továbbá a kollízió vizsgálatának a szükségességére. Ezen vizsgálatot ugyanakkor a konkrét bírósági határozatokat érintően nem végzi el. Az alkotmánybíróági határozat indokolását ezért hiányosnak tartom.
- [82] A másodfokú bíróság helyesen ismerte fel, hogy adós maradt az elsőfokú bíróság az eljárás alá vont személyek véleménynyilvánítás szabadságára történő hivatkozása elvetésének indokaival.
- [83] Az adott esetben ugyanakkor szükség lett volna a kollíziós vizsgálat lefolytatására is. Annak keretében az Alkotmánybírósnak össze kellett volna mérnie az adott szabálysértési tényállás által védett alapjogok és alkotmányos értékek egymásra kifejtett hatását. A lehetséges kollíziós kapcsolatok vizsgálata keretében pedig a véleménynyilvánításhoz való jogot elsősorban olyan más alapjoggal vagy alkotmányos értékkel való kontextusában lehetett volna vizsgálni, amelyet a konkrét szabálysértési tényállás védelmez. Jelen esetben ez a köznyugalom, míg például a rongálás esetében a tulajdonhoz való jog.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró különvéleménye

- [84] A többségi határozatot nem támogatom – annak ellenére, hogy az alkotmányjogi panasz el-, és visszautasítással elviekben egyetértek –, mivel az indokolásnak sem az irányával, sem a tartalmával nem tudok azonosulni. A határozat rendelkező részét és indokolását is támogató alkotmánybíró társaimmal szemben ugyanis úgy vélem, hogy amennyiben egy cselekmény szabálysértést vagy bűncselekményt valósít meg, akkor a bíróság – ennek megállapítása mellett – már nem mérlegelheti, hogy az elkövető e magatartása a véleménynyilvánítás védett körébe tartozik-e avagy sem. A fennálló erős koncepcionális eltérés okán nem tudom támogatni a határozatnak sem a rendelkező részét, sem annak indokolását.
- [85] Álláspontom szerint az Alkotmánybírósnak tagjai akkor is megfogalmazhatnak különvéleményt, ha az indokolás egészével nem értenek egyet, ugyanis ez még elviekben is lehetetlenné teszi egy olyan rendelkező rész támogatását, amely alól teljes egészében hiányzik az az alap, amelyet okszerű indokolásnak nevezünk. A tárgy

ügyben is ezzel a (határ)esettel állunk szemben, mivel már a kiindulási pont tekintetében gyökeresen eltér a véleményem a tetteges véleménynyilvánításnak a többségi határozatban megjelenő felfogásától.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

- [86] Nem támogatom a többségi döntés rendelkező részében az indítvány elutasítását, mert a magyar társadalom számára a XX. század egyik legnagyobb traumát jelentő szovjet megszállásnak a szörnyűségei ellenére köztéri szoborral emléket állító létesítmény ellen a fellépést az alkotmányos véleménynyilvánítási szabadság által védett megnyilvánulásnak ítélem meg.
- [87] A festékekkel leöntés ugyan a szóbeli véleménynyilvánításon túllépve a tetteges véleménynyilvánítás területére lép át, ám ahogy az indokolás IV. részének 5. pontja (Indokolás [45]–[46]) is rögzíti, ez bizonyos feltételek mellett még belül marad az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdése által védett alapjogon. E helyes indokolási rész továbbfejtéseként épp azt kellett volna a jelen ügy kapcsán kibontani, hogy melyek azok a feltételek, melyek a kereteken belül maradást jelentik, és így ezzel le tudtuk volna határolni az alkotmányosan gyakorolható véleménynyilvánítási szabadságot a politikai nyilvánosságban az utóbbi időben megmutatkozó alkotmányjogilag elfogadhatatlan megnyilvánulásoktól. Így annak kiemelése, hogy a jelen ügyben a magyar társadalom millióit megosztó történelmi esemény köztéri szobra ellen történt a tetteges véleménynyilvánítás, és emellett ez nem ment el a megrongálás szintjéig, hanem csak szimbolikusan tiltakozást jelentett a lemosható festékekkel leöntése, megmutatta volna tetteges véleménynyilvánítás korlátait is. Az ezek hangsúlyozása melletti alkotmányosnak elfogadás pedig kiemelte volna, hogy a közintézmények falainak festékekkel leöntése, vagy bármilyen fizikai tetteges megnyilvánuló fellépés állami épületek ellen már túl van az alapjogi védettségen. Megítélésem szerint az, hogy az indokolás kifejezetten kiemeli a tetteges véleménynyilvánítás bizonyos körülmények közötti alkotmányosságát, ám azután sommásan csak e körön kívülinek deklarálja a jelen cselekményt, csak fokozza az alkotmányos bizonytalanságot e téren.
- [88] Nem tartom helyesnek továbbá az indokolásba a strasbourgi EJB döntésének bevonását (lásd az indokolás IV. részének 3.1. pontját, Indokolás [35]). Az EJB működésének utóbbi időben nyilvánosságra került alapvető problémája ugyanis az, hogy ennek döntéseit ténylegesen nem az arra illetékes bírói tanácsok formálják ki az Európai Emberi Jogi Egyezmény alapulvételeivel, hanem egy, az évek alatt kialakult kb. 300 fős emberi jogi apparátus a bírák függetlenségének legegyszerűbb hiánya mellett. (Lásd ehhez többek között Matilde Cohen 2017-es tanulmányát „Túszok vagy bírák?” címmel, ahol a strasbourgi bírák függetlenségének teljes hiányát vizsgálja: „Judges or Hostages? In: Nicola/Davies eds: EU Law Stories. Cambridge University Press 2017, 58–80. p.) De a volt strasbourgi bíró, a koppenhágai professzor, David Thór Björgvinsson is éles kritikával illette a megbízatása lejáratá után egy 2015-ben adott interjúban a tudományos kutatókat, hogy nem veszik észre az EJB-bírák teljes kiszolgáltatottságát az évtizedes állandósággal Strasbourgban székelő emberi jogi jogszapparátus felé [lásd Utrecht Journal of International and European Law (Vol. 81.) 2015. No.31.]. E visszás helyzet felszámolása, továbbá az EJB-bírák függetlenségét megeremtő működés kialakítása a nemzetközi szerződésében résztvevő államok külügyi- és igazságügyi minisztériumainak a feladata és felelőssége, de megítélésem szerint mint alkotmánybírók mi is tartozunk annyi felelősséggel, hogy erre tekintettel és ennek deklarálásával a jövőben mi is kerüljünk az EJB-döntésekre való explicit támaszkodást, és mint autentikus bírósági döntésekre való hivatkozást döntéseinkben. Ezek ugyanis valójában a strasbourgi jogász-apparátus döntései, melyek elé csak álcaként vonják oda a tagállamok által kiküldött bírákat. Így amíg ez a helyzet fennáll, addig megítélésem szerint ezeket a döntéseket mint bírósági döntéseket nem vehetjük figyelembe. A döntés-előkészítő munkánk folyamán *pro domo* formájában mint autentikusságot nélkülöző egyszerű jogász vélemények szemügyre vételét információként én is támogatom, de a nyilvánosságra került döntéseink szövegében ezek kihagyását javaslom a jövőben.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [89] Az Abtv. 66. § (2) bekezdésben biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom a határozathoz.
- [90] A többségi határozattal annak ellenére nem tudok egyetérteni, hogy a rendelkező rész elutasítást és visszautasítást tartalmazó jogkövetkezményeit helyesnek tartom. A későbbi ügyek eldöntése során precedensként szolgáló indokolás ugyanakkor számomra elfogadhatatlan érveket tartalmaz.
- [91] A többségi határozat alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette annak eldöntését, hogy „a szabálysértési eljárásban minősített cselekmény a szólásszabadság hatálya alatt áll-e,” (Indokolás [21]) illetve annak értelmezését, hogy „a garázdaság szabálysértési alakzata milyen alkotmányossági szempontok szerint korlátozhatja a szabad véleménynyilvánítást” (Indokolás [21]). Álláspontom szerint a többségi határozat indokolása nem megfelelően válaszolja meg a fenti kérdéseket, az alábbiak okán.
- [92] 1. Elsőként arra kívánok rámutatni, hogy a garázdaság szabálysértésének törvényi tényállása – szemben a garázdaság bűncselekményi alakzatával – nem követeli meg azt, hogy az elkövetett cselekmény (akár személy, akár dolog elleni) erőszakot valósítson meg, így tehát az alapügyben vizsgált szabálysértés esetén fogalmilag kizárt a kár bekövetkezésének lehetősége. E szabálysértés védett jogi tárgya tisztán a köznyugalom, ennek megfelelően fel sem merül a véleménynyilvánítás szabadságának és a tulajdonhoz való jognak az összeütközése.
- [93] A többségi határozat ugyanakkor indokolásában mégis jelentős terjedelemben értekezik a tulajdonhoz való jog és a véleménynyilvánítás szabadságának kollíziójáról, holott ebben az ügyben ez relevanciával nem bír, illetve az Alkotmánybíróság egy korábbi határozatában már meghatározta a két alapjog összeütközése során vizsgálandó szempontok körét {vö.: 3132/2018. (IV. 19.) AB határozat, Indokolás [36]–[42]}.
- [94] Igaz ugyan, hogy a határozat azt is leszögezi, hogy abban az esetben, ha a véleménynyilvánítás egy tárgyra irányul, de az nem eredményez állagsérelmet, akkor a véleménynyilvánítás nem a tulajdonhoz való joggal, hanem más alapjoggal konkurál; de a konkrét bírósági döntés alkotmányos értékelésekor mégis hivatkozik a tulajdonhoz való jogra. Ezenkívül az alapügyben vizsgált cselekményeket – amennyiben azok nem élvezik a szólásszabadság védelmét – vandalizmusnak minősíti; e kifejezés általános jelentése viszont szintén magában foglalja a károkozást.
- [95] Nézetem szerint tehát a többségi határozat indokolásában nem sikerült letisztult szempontrendszerrel megállapítani az alapügyben felmerült – kifejezetten köznyugalmat sértő – szabálysértés és a hivatkozott alapjog összeütközésének vizsgálatára.
- [96] 2. A többségi határozatban megfogalmazott alkotmányos iránymutatás – álláspontom szerint – a különvéleményem 1. pontjában megfogalmazott probléma mellett, más okból sem tekinthető egyértelműnek.
- [97] Az alapjogi értékelés során a határozat ugyanis bizonytalanságot tükröző megállapításokat tesz, amikor úgy fogalmaz, hogy egy cselekmény „adott esetben a véleménynyilvánítás jogának hatálya alá eső szimbolikus szólásnak minősülhet” vagy „sok esetben a vandalizmus [...] cselekedete” (Indokolás [43]).
- [98] Ezzel szemben álláspontom szerint a határozatban azt kellett volna egyértelműen rögzíteni, hogy amennyiben egy cselekmény beleillik valamely szabálysértés vagy bűncselekmény törvényi tényállásába, (még ha ezt a véleménynyilvánítás alapjogára hivatkozva valósítja is meg) az elkövető kizárólag a Szabs. tv., illetve Btk. rendelkezései alapján mentesülhet a szabálysértési, illetve büntetőjogi felelősség alól. Amennyiben tehát egy (akár verbális, akár tettleges) cselekmény szabálysértést vagy bűncselekményt valósít meg és a szabálysértési, illetve büntetőjogi felelősségre vonás egyik akadálya sem merül fel, a cselekményt megvalósító személy nem a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogát gyakorolja.

Budapest, 2019. február 4.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1554/2017.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2019. évi 20. számában

